

VIESTNIK

HRVATSKOGA
ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

O nekotjih nedavno nadjenih ilirskih pjenezih.*

Po Arturu I. Evansu.

Tečajem znatnih pretraživanja u nekotjih glavnih priedjelih stare Ilirije pošlo mi je za rukom pronaći posve novu vrst pjeneza ilirskih gradova i vladara, što no razjasnjuje u nekotjih slučajevih dovoljno predrimsku povjest ovih krajeva. U ovoj radnji hoću da se ograničim izključivo na važne ilirske gradove *Skodra* (Skadar u Arbaniji), *Lissos* (Leš) i *Rhizon* ili *Rizinium* (Risan) i na domaće vladare, koji su najmanje dva od onih gradova rabili za kovnicu.

Tu nedavno dobio sam od jednoga Arbanasa nekotliko veoma zanimivih skoro našastih pjeneza, većim dielom autonomnih komada grčke republike Škodre stojeća pod vrhovnom vlastću Macedonije, na kojih se nalaze raznovrstni znakovi pjenezoslovcem dosele posve nepoznati. Ti pjenezi, 38 na broju, našli su se u jednom malenom loncu u selu Selci pripadajućem Arbanaskomu gorskomu plemenu *Klementi*. Zanimivo je to, da medju sadašnjimi Iliri, koji zauzimaju alpinski priedjel, u kojem su rečeni pjenezi nadjeni, uporaba novca i danas je skoro nepoznata, jer se ovi gorjanici u njihovoj trgovini služe zamjenom mjesto novcem. U srednjem vieku¹⁾, i prije turskoga

*) Ova radnja dobro poznata nam englezkoga starinara i dubrovačkoga gradjanina Artura I. Evansa ugledala je bieli sviet u knjizi XX. str. 269 do 302 numismatičke kronike g. 1880 u Londonu pod naslovom: *On some recent discoveries of Illyrian coins*. Pošto se ona bavi izključivo numismatikom naše najstarije dobe, te je za nas od osobite važnosti, zato, dobivši pišćevu dozvolu, zamolili smo presviet. g. Antuna Zurhaleka, kr. financ. savietnika u Zagrebu, da nam na prevodu svoju veoma cienjenu pripomoć pruži, što on i dragovoljno učini, čega radi mu naša najtoplija hvala. Naše primjetbe o radnji dodat ćemo u napried. Uredništvo.

¹⁾ Vidi Jireček: *Die Handelstrassen und Bergwerke von Serbien und Bosnien während des Mittelalters*. Prag, 1879 str. 69.

osvojenja, bio je ipak živahni promet između nizina Skadarskoga jezera i gradova u jadranskom primorju ležećih s jedne i u nutarnjih nizina Dardanijskih s druge strane preko ove iste planine Klemenske, te nam je ovo sadašnje otkriće pjezeza Skodre, Lissosa, Apollonije i Dyrrhachiona (Drača) na poudaljenom alpskom mjestu znakom, da je taj isti promet postojao i za vrijeme ilirskih kraljeva. Stari grad *Doklea*, kašnje poznat kao *Dioklea*, rodjeno mjesto i od kojega je (ako nam je vjerovati Konstantinu Porphyrogenitusu) car Dioklecijan svoje ime dobio, leži na tlu, kuda je prijašnja trgovačka cesta vodila iz nizina jezera na strm klanac Zem i na greben gora sjevernih arbanaskih planina, gdje leže Selci. Doklea jamačno ne spominje se u poviesti i u spomenicima sve do dana, dok ne postade rimskom republikom; nu ime bregovite tvrđje Meduna, u neposrednoj blizini ležeće, ima očevidnu sličnost sa *Medeon*-om, navedenim po Liviusu u ovom istom predjelu¹⁾ kao glavna tvrđjava kralja *Gentius*-a ili *Genthios*-a, doista kao zadnje utočište ilirske kraljevske obitelji.

Sliedi izkaz pjezeza.

Nalazak u Selcima.

Autonomni pjezezi Skodre, po svoj prilici korani pod vrhovnom vlastću Macedonije.

Broj pjezeza.

1. *Predak.* — Macedonski štit; u sredini zvijezda sa valovitim traci.

Zadak. — ΣΚΟΔΡΙΝΩΝ. Junačka kaciga, sa vratnikom, u viencu maslinskom 12

*Tabl. I. sl. 1 (oblik malko povećan).
Bakren. Teži 3.433 miligrama²⁾.*

Autonomni pjezez Lissosa.

2. *Predak.* — Koza na desno.

Zadak. — ΑΙΣΣΙ [Ω]ΤΑΝ, iznad i izpod striele 1

Tab. I. sl. 3. Bakr. Teži 1.642 mgr.

¹⁾ Polag Liviusa čini se, da je Medeon ležao u zemlji *Labeatiana* preko jezera na drugoj strani Skodre. Polybios zove ga *Meteona*.

²⁾ Gdje je moguće tu se i navadja popriečna težina nepokvarenih komada.

Pjenezi ilirskoga kralja Genthiosa korani u Skodri.

3. *Predak.* — Macedonski štit; u sredini zvijezda sa valovitim traci kao br. 1.
Zadak. — (BAΣ)IAE(ΩΣ)—ΓΕΝΘΙΟΥ, iznad i izpod junačke kacige. Gornji diel nadpisa na pjenezu manjkav je. 2
Tab. I. sl. 4. (oblik malko povećan).
Bakr. Teži 3.300 mgr.
4. *Predak.* — Glava kralja Genthiosa desno sa stršćim šešišrom (*Kausia*); oko vrata čini se da mu ogrljaj.
Zadak. — ΒΑΣΙΛΕΩΣ—ΓΕΝΘΙΟΥ, iznad i izpod galije. 3
Tab. I. sl. 6. Bakr. Teži 5.333 mgr.
5. *Predak.* — Glava sa kacigom na desno.
Zadak. — ΒΑΣ . . . . ? — ΓΕΝ, iznad i izpod striele, kao na pjenezu Lissosa 1
Tab. I. sl. 5. Bakr. Teži 2.160 mgr

Neizriestan, Skodra.

6. *Predak.* — Macedonski štit itd.
Zadak. — Neizriestan nadpis iznad kacige 1
Bakr. Teži 3.500 mgr.

Dyrrhachion.

7. *Predak.* — ΑΛΚΑΙΟΣ. Krava doji tele; u podkrajku striela.
Zadak. — ΑΡΙΣΤΗΝΟΣ ΔΥΡ. Okrugljasto-četverokutan štit, pokazujuć dvie striele, obično nazvan »vrtovi Aleinonsovi.« 1
Srebr. Teži 3.420 mgr.
8. *Predak.* — ΑΡΙΣΤΟΔΑΜΟΣ. Ista slika kao br. 7, nu bez striele.
Zadak. Kao br. 7. 1
Srebr. Teži. 3.300 mgr.
9. *Predak.* — Glava Herkulova u lavskoj koži, lievo okrenuta.

	Broj pjeneza.
<i>Zadak.</i> — ΔΥΡ—ΦΙΑΩΝΟΣ. Luk, buzdovan i koplje	3
<i>Bakr. Teži 1.860 mgr.</i>	
10. <i>Zadak.</i> — ΔΥΡ ΣΩΣΤΡΗ. Slika kao br. 9.	1
<i>Bakr. Teži 2.130 mgr.</i>	
11. <i>Zadak.</i> — ΔΥΡ ΑΡΙΣΤΟΔΑΜΟΥ. Isto.	1
<i>Bakr. Teži 2.000 mgr.</i>	
12. <i>Zadak.</i> — ΔΥΡ ΑΡΙΜΝΑΣΤΟΥ.	2
<i>Bakr. Teži 2.600 mgr.</i>	
<i>Zadak.</i> — Neizviestnoga nadpisa	7

Apollonia.

13. <i>Predak.</i> — ΦΙΑΩΤΑΣ. Krava doji tele.	
<i>Zadak.</i> — ΑΗΘ ΣΩ . . . ΟΥ. Kao br. 8.	
<i>Bakr.</i>	
Neizviestan	1
Ukupno	38

Izkaz nalazka.

Skodra, autonomnih	13
Lissos, autonoman	1
Genthios	6
Dyrrachion	16
Apollonia	1
Neizviestan	1
Ukupno	38

(Dalje sliedi)

Topografske sitnice.

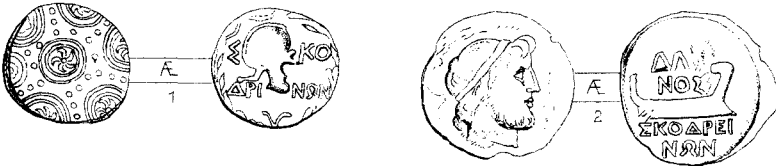
Priobénje *V. Klaič.*

(Nastavak i konac).

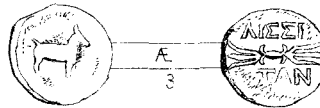
7. Bistrica i Vrhrika.

U jednom pismu pape Pavla II. od g. 1469 spominju se medju inim i franjevački samostani u ovih mjestih tadanje Bosne i Hrvatske: „*Jayza, Jezero, Greben et Glas* in temporalí dominio episcopi Quinqueecclesiensis. — *Bistrice, Cethine, Varchrioc, Tinimi, Vissbuacz, Carini, Corbarie, Bihigy, Othoc, Cethyn. Tersati, Stinizuach,*

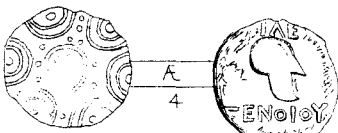
Tab.I.

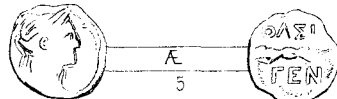
Autonomni pjenezi Skodre.

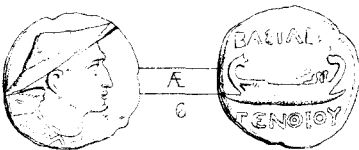
Autonomni pjenez Lissosa.

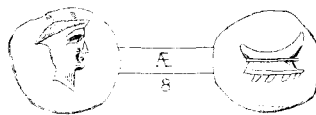
Pjenez Genthiosa kovani u Skodri.

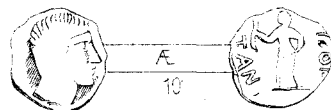
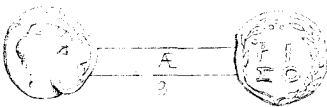
Pjenez Genthiosa kovani u Lissosu.

Pjenezi kralja Genthiosa.

Pjenez Genthiosa?

Autonomni pjenezi Rhizona.

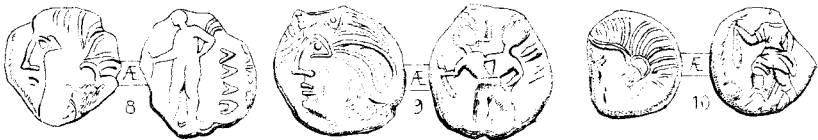
Ballaeos tupa Rhizonianskoga.

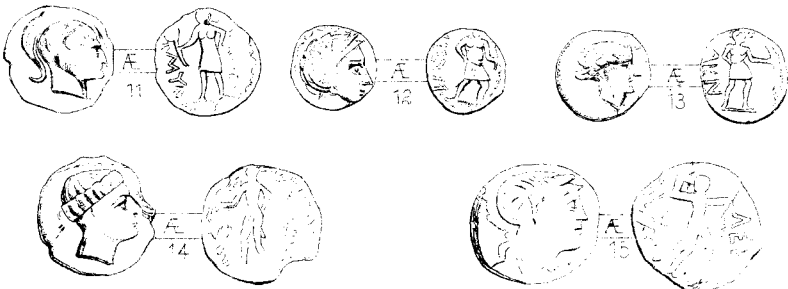
Pharianski tip.

Pharianski tip.

Pjenezni kralja Ballaeosa.

Barbarska izopačenja Ballaeosova kova.

Pjenezni naslednika Ballaeosa pokazujući rimski utpiv.